

LEXIKO-BERRIKUNTZAREN ANTOLAMENDUA ZENBAIT HERRIALDETAN

Donostia, 1986-XII-19

Andoni Sagarna

0. SARRERA

1986ko Urriaren 24ean eta 25ean Euskaltzaindiak Lekunberrin egin zituen lexiko-berrikuntzari buruzko gogoetetan eztabaidatu ziren gaien artean Euskaltzaindiak berak, Eusko Jaurlaritzak eta hiztegegintzan dihardutenek izan behar lituzketen harremanen arazoa azaldu zen.

Eztabaida horretan, beste herrialde batzuetako erakundeek nolako harremanak izan ohi dituzten agertzea argigarri izan daitekeelako ustea azaldu eta txosten bat aurkeztea proposatu nuen. Ondoko orrialdeek helburu horixe dute hain zuzen.

Azterketa herrialdez herrialde egin dut eta azkenean ondorio batzuk ateratzen saiatu naiz.

Gaurko gizarte industrializatuan hizkuntza guztietan lexiko-berrikuntzako arazoak badauden arren, gure hizkuntzak duen egoeraren antzekoa duten beste hizkuntza batzuetako kasuak agertzen saiatu naiz.

1. HERRIALDEZ HERRIALDEKO DESKRIBAPENA

1.1. Bangladesh

Erakundea: Bengalieraren Akademia. Burdwan House, Dacca 2.

Legezko izaera: Bangladesh-eko Gobernuak sortu zuen 1972an antzikan Bengalieraren Akademia (1957an sortua) eta Bengalieraren Garapenerako Bulego Zentrala (1962an sortua) bateratuz.

Iharduerak: Bengaliera garatzeko eta sustatzeko, bertako literatura eta kultura bultzatzeko eta bengalieraren erabilera bizigiro guztietan errazteko asmoz burutzen dituen lanak ondokoak dira:

– Hiztegi teknikoak prestatzen ditu.

– Gai modernoetako liburuak, hiztegiak, entziklopediak, etab. prestatzen ditu.

– Unibertsitateekin, adituekin eta beste erakunde batzuekin kontratuak sinatzen ditu, bengalierari buruzko ikerketa-lanak egiteko.

– Idazle eta ikertzaile trebeenei dirulaguntzak ematen dizkie.

– Gizabanakoei edota erakundeei Akademiarentzako lanak enkargatzen dizkie.

– Bengaliera lantzen gailentzen direnei sariak ematen dizkie.

Egitura: Agintari nagusia Zuzendaria da. Horretaz gainera Junta eta Kontseilua ditu agintaritza-organu bezala. Junta lehendakariak, Lehendakariordeak eta beste batzordekide batzuek osatzen dute. Kontseilua hama-bi lagunek osatzen dute: unibertsitateetako zientzi tekniketako bi adituk, unibertsitateetako bengaliera-sailetako bi buruk, bi idazlek eta Juntakoek beren artetik hautatutako beste sei lagunek. Zuzendaria da Kontseiluburu.

Sei sail ditu Akademiak: Ikerketa eta bilketa, itzulpena, kultura; Argitalpenak, salmentak eta prentsa; testuliburuak eta folklorea.

Hiztegi gintza:

– Zenbait hiztegi tekniko argitaratu du, hala nola fisika, kimika, geografia, hizkuntzalaritza, ekonomia eta merkatalgo hiztegiak.

– Dialektoen hiztegia egin du.

– Bengalieraren hiztegi arauemailea ere argitaratu du.

Lantzen ari da:

– Bengalier literaturaren entziklopedia.

– Arabiera-bengaliera hiztegia.

– Bengaliera-urduera hiztegia.

– Iraniera-bengaliera hiztegia.

– Bengalier literaturan erabilitako maileguzko hitzen hiztegia.

– Biografi hiztegia.

– Islam-aren Entziklopedia.

– Orotariko Entziklopedia.

– Ingeles-bengaliera hiztegia.

– Haurren entziklopedia.

1.2. **Egypto**

Erakundea: Arabieraren Akademia. 26 Sharia Taha Hussein, Giza.

Legezko izaera: Gobernuaren dekretuz 1932an sortua.

Iharduerak: Arabiera kontserbatzen eta garatzen ahalegintzen da eta arabierako terminologia zientifikoa arautzen du.

Egitura: Kontseilua eta hogeitazorde ditu astero biltzen direnak. Urtero kongresua egiten dute.

Hogeitamalau langile profesionalizatu eta hogeitamabost kanpoko lankide ditu.

Hiztegigintza: Argitaratuak dituen lanak ondokoak dira:

- Hiztegi handia (arabieraz).
- Hiztegi ertaina (arabieraz).
- Hiztegi tekniko txikiak (arabieraz).
- Termino zientifiko eta teknikoen bilduma.
- Koran-eko terminoen hiztegia.

1.3. **Ethiopia**

Erakundea: Biherawi Merha Lissan (Hizkuntzen Akademia Nazionala) P.O. Box 5639, Addis Ababa, Ethiopia.

Legezko izaera: Kultura eta Kirolen Ministraritzaren babesean sortutako erakunde beregaina da. 1973an sortu zen.

Iharduerak: Ethiopiako hizkuntzak zaharberritzen eta arautzen ahalegintzen da, idazkerarik ez duten hizkuntzetarako idazkera sortzen du, gramatika eta soziolinguistika-arloko lanak egiten ditu.

Egitura: Akademikideak hizkuntzalaritzako eta beste jakintz eremu batzuetako adituen artetik hautatzen dira. Lau batzorde ditu: gramatika, silabarioa, lexikografia eta terminologia.

Zazpi langile profesionalizatu eta kanpoko beste zazpi lankide ditu.

Hiztegigintza:

- Amarietako hiztegi elebakarra.
- Politika eta Hizkuntzalaritza hiztegiak.

1.4. **Filipinak**

1.4.1. *Erakundea:* Lupon Sa Agham (Zientzi Batzordea) c/o Araneta University Foundation, Victoneta Park, Metro, Manila.

Legezko izaera: UNESCOren Filipinetako Batzorde Nazionalak sortu zuen 1964ean Linangan ng Wikang Pilipino (Filipineraren Akademia)-ren batzorde bezala.

Araneta Unibertsitateko Fundazioan fakultate-izaera du. Bazkideek mantentzen dute.

Iharduerak: Filipinerazko terminologia zientifikoa eta teknikoa sortzea du tagaloeran oinarriturik.

Egitura: Zortzi azpibatzerdi ditu: bi zerbitzutakoak eta sei zientzieta-koak: Matematika, Fisika., Kimika, Biologia. Gizarte Zientziak eta Filosofia direlarik beren esparruak. Lehenengo bi azpibatzerdi hamaika kide daude eta beste sei hamaika lagun.

Hamar langile egun osoko eta hiru egunaren parte batez dihardute-nak ditu profesionalizatuta, gainera baditu beste lankide batzuk ere.

Hiztegigintza:

– Ingeles-filipinera zientzi hiztegia, Arkitekturaz, barne-errekuntzazko motorez, algebrak, logikak, droga arriskutsuez, musikaz, geologiaz, astronomiaz eta beste jakintzagai, lanbide eta iharduera batzuei buruzko hitz-zerrendak argitaratu ditu.

– Ingeles-filipinera zientzi hiztegi berri bat (15.000 hitzekoa) lantzen ari dira.

1.4.2. *Erakundea:* Surian Ng Wikang Pambansa (Hizkuntza Nazionalaren Institutua), Arroceros St., Manila 2801.

Legezko Izaera: 1937an sortu zen institutu hau, Hezkuntza eta Kultura Sailaren barneko kultur erakundetako bat da. Gobernuaren hizkuntz politikako organismo gorena da. Hizkuntz Plangintzaren arloan erakunde ofizial bakarra da.

Iharduerak: Hizkuntza nazionalaren garapenaz arduratzen da.

Egitura: Aginte-organu nagusia zazpi batzarkidek eta lehendakari batek osatzen duten Junta da. Hilean behin biltzen da gutxienez. Badu administrazio-antolamendua ere Zuzendari baten gidaritzaren pean. Honek Zuzendariorde bat du. Bost hizkuntzalarik osatzen dute aholku-batzordea. Bost sail ditu: ikerketa, itzulpena, lexikografia eta testuliburuaren hizkuntz azterketa, sustapena eta administrazioa. Ehun eta laurogei langile ditu.

Hauen artean hizkuntzalariak, lexikografoak, itzultzaileak, testuliburu- zuzentzaileak, argitalpen-arduradunak eta administrariak daudelarik. Haue- tatik % 98 funtzioinari publikoak dira.

Sailka honela daude banatuta: Ikerketan 26, itzulpenean 20 inguru, lexikografian 15 inguru, testuliburuan 10 inguru, sustapenean 20 eta enparaua administraritzan.

Hizteggintza:

- Filipinera-ingeles hiztegia.
- Ingeles-filipinera hiztegia.
- Filipinetako zortzi hizkuntza nagusien hiztegia.
- Korrespondentzia Ofizialaren eskuliburua.
- Jakintzagai berezitu- etako hiztegia.
- Hezkuntza elebidunerako terminologiak.
- Filipinera eta beste hamazortzi hizkuntzako hitz sustraikideen hiztegia.
- Hainbat hiztegi tekniko eginak ditu eta beste asko egiten ari da.
- Haurrentzako entziklopedia egiten ari da.

1.5. Finlandia

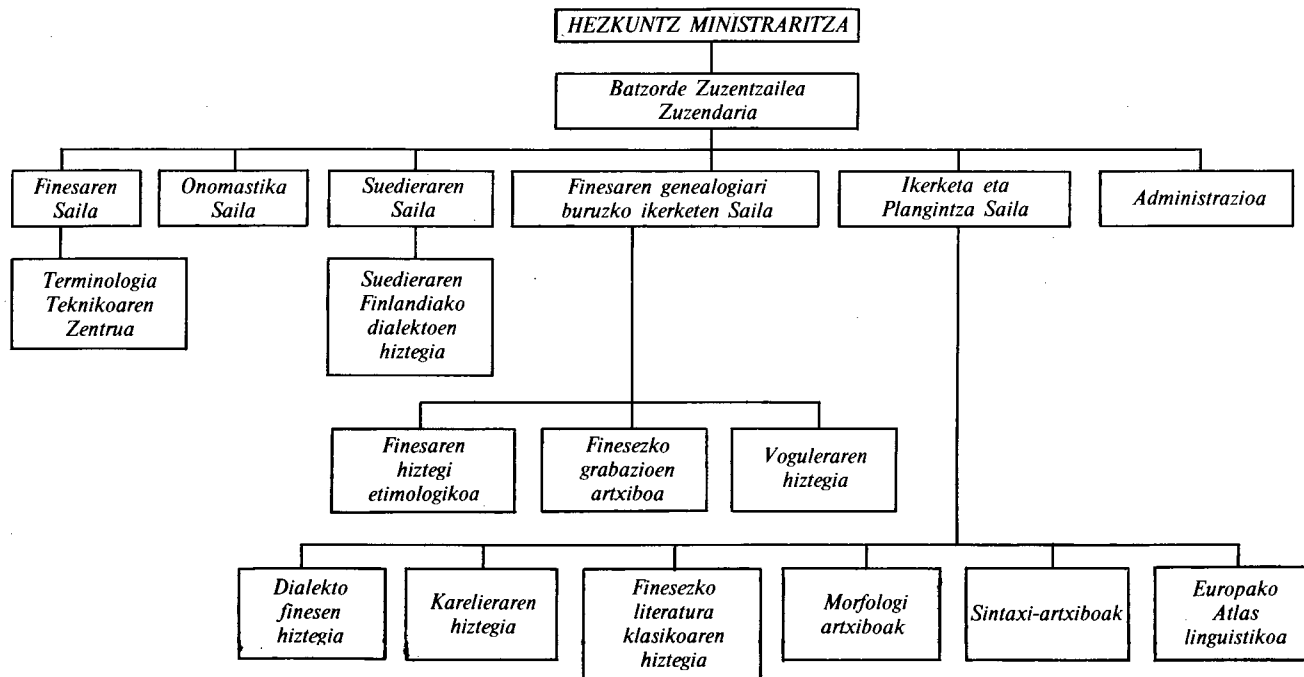
Erakundea: Kotimaisten Kielten Tutkimuskeskus (Hizkuntza nazio- nalen ikerketa-zentrua). Liisankatu 16 A1 SR-00170. Helsinki 17.

Legezko izaera: 1976an sortu zuen erakunde hau Finlandiako Hez- kuntz Ministraritzak lehendik zeuden beste institutu batzuk batuz. Elkar- tu zituen institutuak honako hauek ziren: Lexikografia finesaren Funda- zioa, Fines modernoaren Institutua, Suedierazko literatur Elkartearen Artxibo Onomastikoak eta Suedieraren Finlandiako dialektoen Batzor- dea. Institutu hauek zituzten iharduerez gain, zenbait espezialista buru- tzen ari ziren lanak ere, hala nola finesezko grabazio magnetofonikoen Artxiboa eta finesaren dialektoen sintaxiari buruzko ikerketa-proiektua ere bere gain hartu zituen zentru berriak.

Iharduerak eta egitura: Erakundeak duen egitura ondoko organigra- maren bidez ikus dezakegu.

FINLANDIAKO HIZKUNTZA NAZIONALEAN IKERKETA-ZENTRUAREN ORGANIGRAMA

170

Hiztegigintza:

Finesaren sailak suomiera standardezko eta literariozko corpus adierazgarriak biltzeaz eta antolatzeaz arduratzen da, fines literarioaren eta ahozkoaren ikerketak egiten ditu, hiztegiak eta eskuliburuak, finesaren erabilera egokirako gomendioak eta argibideak argitaratzen ditu eta hizkuntz plangintzaren eta —lanketaren beste alderdi batzuek arduratzen da.

— Sailaren artxiboan fikziozko literaturatik, prosa arruntetik, aldizkari eta egunkarietatik ateratako 5 milioi sarrerako bilduma bat dago.

— Sarrerarik zaharrenak Aleksis Stenvall (1834-1872) idazlearen obretatik jasoak dira.

— Fitxategi hau bi zatitan dago banatuta. Hauetako batean Fines modernoaren hiztegia egiteko bildu ziren fitxak daude eta bestetik hiztegi hori argitaratu ondoren bildutako fitxak.

— Hurrengo argitaraldian Fines modernoaren hiztegiak azkenekoan baino 10.000 sarrera gehiago izango ditu.

Sail honetan maileguzko hitzen fitxategi bat ere bada. Bestalde, bi mikrofitxa-bilduma ere badaude bertan, bata argitaletxe baten argitalpenetatik hartutako hitzena eta beste bat Suomen Kuvalehti aldizkaritik ateratakoena. Duela bi urte Fines modernoaren oinarrizko hiztegi arauemailea prestatzen ari ziren.

1979an hizperrien hiztegia argitaratu zuten. Sail honetan orain egiten diren lan batzuk, erakundea sortu aurretik abiatuak ziren. Zehazki Fines modernoaren hiztegia 1951tik 1961erako tartean lantzen ihardunak ziren eta fines modernoan erabiltzen diren nazioarteko hitzen hiztegia ere 1973az geroztik lantzen ari ziren.

Ikerketa-Zentruaren barnean bada suomieraren batzorde bat, lehen Literatura finesaren Elkarte (1928-1948), Akademia finesaren hizkuntz batzordea (1949-1969) eta Fines modernoaren Institutuko hizkuntz batzordea (1970-1976) egiten ihardundako lanei jarraitzeko. Argitu beharra dago Akademia finesa ez dela Euskaltzaindiaren antzeko hizkuntz akademia bat, Institut d'Estudis Catalans-en antzeko erakunde bat baizik.

Finesaren sailean bada telefonoz jasotzen diren kontsultak erantzuteko zerbitzu bat. Urtean 15.000 kontsulta ingururi erantzuten die.

Terminologia teknikoari dagokionez, Terminologia teknikoaren zentrua dago. Hirurogei hiztegi tekniko ari dira lantzen oraintxe bertan Finlandian.

Unibertsitate Teknikoan dagoen ordenadoreaz baliatuz banku terminologiko bat antolatu du Terminologia teknikoaren zentruak. TEPA da banku honen izena eta 1984ean hasi zen zerbitzu normala eskaintzen.

1.6. Indonesia-Malaysia

1.6.1.: *Erakundea*: Pusat Pembinaan Dan Pengembangan Bahasa (Hizkuntz garapenerako zentru nazionala), Jalan Diponegoro 82, Jakarta Pusat.

Legezko izaera: 1950etik 1975era bitartean izan ziren beste erakunde batzuk ordezkatzeko 1975ean sortua da. Hezkuntza eta Kultur ministraritza atala da.

Iharduera: Indonesierari, Indonesiako beste hizkuntza batzuei eta Indonesiako eskoletan irakasten diren hizkuntzei buruzko hizkuntz politika gauzatzeaz arduratzen da.

Egitura: Zentruak idazkaritza bat du hiru sailekin: barne-arazoak, pertsonala eta finantzak eta lau departamentu: Indonesiar literatura, Indonesiako hizkuntzak, Lexikografia eta terminologia eta hizkuntzaren garapena.

52 langile ditu, horietatik 45 egun osoz dihardutelarik. Beste 83 lankide ere baditu.

Hiztegi gintza:

– Bahasa Indonesia hizkuntzaren Orotariko Hiztegia.

– Indonesiako beste hizkuntza batzuetako hiztegiak.

– Terminologi eskuliburua.

– Fisika, matematika, biologia, oihanzantza, hezkuntza, hizkuntzalaritza, literatura eta erlijio hiztegiak ari dira lantzen eta estilo-eskuliburu bat ere bai.

1.6.2. *Erakundea*: Dewan Bahasa Dan Pustaka (Malaysiako hizkuntz eta literatur erakundea), P.O. Box 803, Kuala Lumpur.

Legezko egoera: 1956an sortutako erakunde hau Hezkuntz Ministraritza menpean dago. Bost urtetarako Plan baten arabera gobernuak finantzatzen du.

Iharduerak: Hizkuntza nazionala garatzeaz, aberasteaz eta sustatzeaz arduratzen da. Idazleei laguntzen die; liburuak, aldizkariak eta bestelako argitalpenak kaleratzen ditu, ebakera era idazkera arautzen ditu eta terminologi lanak prestatzen ditu. Gainera Orotariko hiztegi bat lantzen ari da.

Egitura: Batzar zuzentzailea Zuzendariaren gainetik dago eta hamai-ka sail ditu erakundeak: Hizkuntz garapenaren plangintza eta ikerketa; Literatur garapenaren plangintza eta ikerketa, Testuliburuak eta itzulpenak, Liburu orokorrak, Liburutegia. Administraritza, Finantzak, Kudeakuntza, Irudigintza eta Arteak, Inprimaketa era argitalpena eta Gordailua.

Hizkuntz garapenaren plangintza eta ikerketa saila Ortografiaz, Terminologiaz, Lexikografiaz, Dokumentazioaz, Ikerketaz, Komunikabideekiko harremanez eta Malaysia/Indonesia harremanez arduratzen da.

Guztira 600 lankide ditu, horietatik 28 profesionalizaturik.

Hiztegigintza: Argitaratutako lanen artean honako hauek daude:

- Bahasa Malaysia hizkuntzaren hiztegi elebakarra.
- Ingeles-malaiera hiztegia.
- 20 tomoko entziklopedia.
- 16 tomoko beste entziklopedia bat.
- 23 hiztegi tekniko: ekonomia, hezkuntza, geografia, fisika, matematika, kimika, hizkuntzalaritza, historia, artea, musika, soziologia, antropologia, etab.

Lantzen ari den obren artean:

- Haurrentzako irudidun hiztegia.
- Kimika hiztegia.
- Malaiera-ingelesa, ingelesa-malaiera hiztegia.
- Islam-aren terminologia.
- Ingeles-malaiera-ingeles, terminologia kimikoa.
- Argitalpenetako, Inprimategietako eta Komunikabideetako terminologia.
- Liburutegietako terminologia.

1.7. Israel

Erakundea: Ha-Aqademia La-Lashon Ha-Ivrit (Hebraieraren Akademia), The Hebrew University of Jerusalem.

Legezko izaera: Eliezer Ben Yehuda, hebraieraren berpizkundera aintzindari izan zenak sortutako Hebraieraren Kontseiluak egiten zituen lanei jarraipena emateko, Israelgo parlamentuak 1953ko lege batez sortu zuen. Lehenengo akademikoak Gobernuaren, Judutar Agentziaren eta Hebraieraren Kontseiluaren ordezkariak osatutako hautesle-talde batek izendatu zituen. Legeak finkatzen du akademikoen kopurua. Gobernuak legezko obligazioa dauka Akademia diruz hornitzeko. Gainera beste laguntza batzuk ere jasotzen ditu erakunde honek.

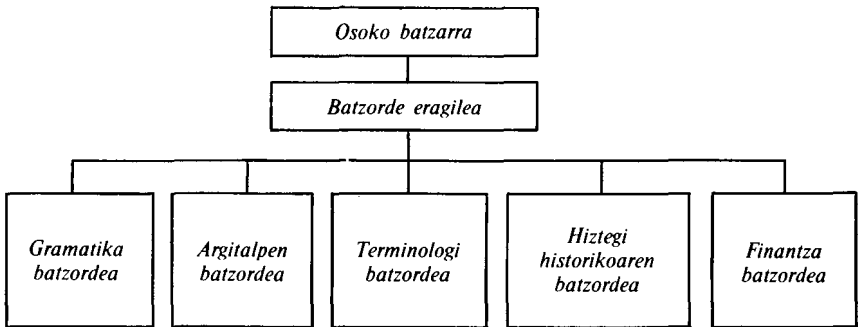
Gramatika-, ortografi, terminologi eta transliterazio-arazoetan Akademiak hartzen dituen erabakiak Hezkuntz eta Kultur Ministraritzak Aldizkari Ofizialean argitaratzen ditu eta zientzi institutuak, gobernua eta bere sailak eta agentziak eta agintari lokalak behartuta daude errespetatzera (1953ko legea 10. Atala).

Iharduerak: a) Aro guztietako hebraieraren hiztegia bildu eta ikertzen du.

b) Hebraieraren egitura, historia eta eboluzioa ikertzen ditu.

c) Hebraieraren garapena gidatzen du hiztegian, gramatikan, idazkeran eta transliterazioan.

Egitura: Hebraieraren Akademiak duen egitura ondoko organigramak erakusten du:

Osoko batzordean akademiko eta aholkulari guztiak dira partaide. Bi hilabetean behin biltzen da. Batzorde eragilearen eta batzorde gainbegiratzailen programak berresten ditu.

Batzorde eragilearen zeregina politikak eta programak diseinatzea da. Akademiaren kideek beraien artetik hautatzen dituzte bi urtetik behin Batzorde eragilearen partaideak. Akademiaren lehendakaria eta lehendakariordea Batzorde eragilearen partaideak dira eta Akademiaren batzordeburuak ere bai.

Batzorde gainbegiratzailen eginkizuna arlo jakin bateko lanak zuzentzea, burutzea eta/edo koordinatzea da. Batzorde hauetako bakoitzean hiru akademikide daude eta bi urtetatik behin berritzen dira karguak. Hilean behin biltzen dira batzordeak.

Hiztegigintza: Hebraieraren Akademiak bere gain hartu duen lanik garrantzitsuenetako bat gaur eguneko beharretarako hiztegia sortzea da. Horretarako lehen urratsa dagoeneko hebraierak dituen hitzak erabiltzea da.

– Bibliak eskaintzen du nagusiki gaur eguneko hebraieraren egitura gramatikala eta gehien erabiltzen den hiztegiaren % 70 inguru, baina Bibliako hiztegia hebraierazko hiztegiaren zati txiki bat da. Geroztiko literatura oso aberatsa bait da eta gainera bizimoduaren alderdi asko hartzen ditu.

– Ben-Yehuda batek material hau dena hiztegi batean biltzea pentsatu zuen. **Thesaurus Totius Hebraicitatis** izendatu zuen obraren argitalpenari 1908an ekin zion. Bera hil ondoren beste espezialista batzuek ihardun zuten lanean eta azkenik Akademiburu zen Tur-Sinai jaunak amaitu zuen. 16 tomoko eta ia 8.000 orrialdeko lan eskergea da. Hala ere ez da bilketa osoa eta gutxiagorik ere.

– Horregatik Akademiak Bialik Institutuarekin lankidetzan Hiztegi Historiko bat lantzeari ekin zion. Zenbait hamarkada hartuko dituen lana da, nahiz eta baliabide informatikoz, etab. baliatzen ari diren. Lehenengo aldiz obra batean 1948 baino lehenagoko hiztegi osoa eduki ahal izango da lana burututakoan eta erabileraren gorabehera guztiak bertan azalduko dira.

Lan honek berebiziko garrantzia duen arren, eguneroko bizimoduak hizkuntzari ezartzen dizkion eskakizunei erantzuteko, Akademiak (eta beste zenbait erakundek) lan handia egin du eta ari da egiten. Akademiak espezialitatekako terminologi batzordeak sortzen ditu. Akademiak bere lantaldeko partaide batzuk izendatzen ditu espezialistekin eta akademiko batekin lan egiteko. Hau batzordearen buru izaten da. Batzordea osatzen duten lankideen kopurua lanak duen konplexutasunaren arabera desberdina izaten da. Eskuarki dozena bat lagunekoa izaten da batzordea eta horietatik erdiak baino gehixeago Akademikoak bertakoak. Batezbeste hiru astean behin biltzen dira. Kontzeptu-zerrenda batetik abiatzen dira eta behin-behineko ordainak jartzen dituzte. Gero lanbide hartako espezialista askori Akademikoei eta beste aditu batzuei bidaltzen diete zerrenda hori.

Batzordeak, emandako erantzun horiek aztertzen ditu, zerrenda zuzentzen du eta berriro zabaltzen du lehenengo zerrenda jaso zutenen artean. Bigarren itzuli honen ondoren azken ukituak egiten dizkio zerrendari eta Akademiaren Osoko Batzarrera bidaltzen du onestera. Osoko Batzarreak ere egiten ditu bere iradokizunak, batzordeak hauek aintzakotzat hartzen ditu eta ostera Osoko Batzarrera bidaltzen du, behin-betiko zerrendak erabateko onespena jaso dezan. Ondoren hiztegia argitaratu eta zabaldu egiten da.

Gomendioak Administrazioaren Aldizkari Ofizialean argitaratzen dira. Administrazio Publikoa Behartuta dago legez hauek betetzera.

– Akademiak gainera beste erakunde batzuek ere egiten dute terminologi lana, hala nola: Armadak, Posta eta Komunikazioetako Sailak, Israelgo Teknologi Institutuak, Gobernuaren produktibitate-institutuak eta Technion deritzon Unibertsitate Teknikoak.

– Hebraieraren Kontseiluak lehenbizi eta Akademiak gero landu eta argitaratu duten hiztegi teknikoen multzoa oso handia da: Hiztegi Tekniko Orokorra (1929), Landareen hiztegia (Hebraieraz, latinez, ingelesez, alemanez, frantsesez eta errusieraz) (1930), Elektrizitate, telefono eta telegrafoetako hiztegia (1930), Inprimategiko terminoen hiztegia (1933), Zurlangintzako hiztegia (1934), Elektrizitate hiztegia (1935-1936), Gimnasi hiztegia (1937), Sukaldaritza hiztegia (1938), Matematika hiztegia (1940), Sarrailaritza eta Errementaritza hiztegia (1942), Ardi-motzaileen hiztegia (1945), Liburutegizainen hiztegia (1945), Palestinako landareen hiztegia (1946), Hiztegi tekniko orokorraren bigarren argitalpena (1946), Ehungintza hiztegia (1947), Suhiltzailatza hiztegia (1947), Laborantza hiztegia I (1948), Zeramika hiztegia (1950), Automobilaren hiztegia (1955), Musika hiztegia (1955), Telefonoaren hiztegia (1957), AnATOMI hiztegia (1957), Soldadura hiztegia (1960), Hidraulika hiztegia (1963), Injinerutzako neurketen hiztegia (1963).

– Beste hiztegi asko ere argitaratu dituzte edo lantzen ari dira: Fisika, Irratia, Zoologia, Erlazaintza, Botanika, Lurzoruaren zientzia, Hidraulika, Arkeologia, Hirigintza, Sanitatea, Mikrobiologia eta Serologia, Ginekologia, Psikologia, Gramatika, Fonetika, Poesia, Antzertia, Estatistika, Ekonomia, Irabazien gaineko zerga, Idazmakina, Hozketa- eta Berokuntz aparatuek, Oinetakogintza, Janzkiak, Koloreak eta Fotografia dira landutako gaietako batzuk.

1.8. Kanada/Quebec

1.8.1. *Erakundea:* Bureau des traductions du Secrétariat d'État (Estatuaren Idazkaritzaren itzulpen-bulegoa).

Legezko izaera: Kanadako Estatu Federalak 1934ean sortutako erakundea da. Administrazio zentralaren 150 organismo zerbitzatzen ditu.

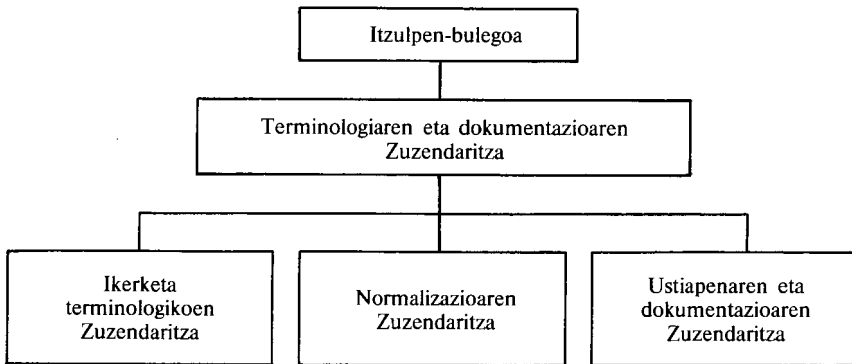
Iharduerak: 1974ean Kabinete Federalak terminologia frantsesa eta ingelesa Administrazio Publiko Federalean eta Kanadako Parlamentuaren menpeko organismo guztietan egiaztatzeko eta arautzeko agindua eman zion. Hala ere, zenbait Ministraritzak bere aldetik egiten du terminologi lana eta horrek kompetentzi gatazkak sor litzake.

Bestalde, agindua terminologi banku bat sortzekoa ere bazen.

Egitura: Ondoko organigramak erakusten du erakundearen egitura.

Hiztegitintza: Berez itzulpen-lana da erakundearen zeregin nagusia, baina bertan lan egiten duten 80 itzultzaileek eta kontratu bidez kanpoan lan egiten duten beste askok terminologia oso ugaria erabiltzen dute. Hauen zerbitzuan dagoen eta beraien bilketaz baliatzen den terminologi bankuak garrantzi handia du.

— Lau fitxategi handi ditu banku honek: Terminologia, Izen ofizialak, hiztegi automatikoa eta ikerketa-fitxategia.

1.8.2. *Erakundea:* Office de la Langue Française (Frantsesaren Bulegoa) 800 Place Victoria, Tour de la Bourse, C.P. 316, Montréal.

Legezko izaera: 1961ean sortu zen orain duen izenarekin, 1974ean Régie de la langue française deitu zitzaion, baina 1977ko Charte de la langue française deritzon legeak berriro ere Office de la langue française deitu zion. Hizkuntz politika egikaritzeko organismo nagusia da Quebec-en.

Iharduerak: Quebec-eko enpresak frantseseta, ahoz nahiz idatziz erabiltzen den frantsesa egokitzea eta aberastea, eta Quebec-en erabiltzen den hiztegia arautzea dira helburu nagusiak. Quebec-en frantsesak duen egoera ere aldizka aztertzen du.

Egitura: Egitura administratiboak Lehendakaria, bi Lehendakariorde eta Zuzendaria ditu. Honako sail hauek dauzka: Harreman publikoak, Administraritza, Idazkaritza, Ikerketa eta ebaluazioa, Terminologia eta Frantseseta. Quebec-en terminologiaz bereziki arduratzen den bulegoak

169 langile ditu, horietatik 159 erabat profesionalizaturik. Beste 58 lankide ere baditu.

Hiztegitza: Terminologi lan ugari egin du honako arlo hauetan:

– Elikadura, aseguruak, automobila, administrazioa, industria eta teknologia, oihantzantza, meatzaritza, papergintza, kirolak, janzkiak, etab.

– Teorizazio-lanean ere Quebec-ekoa Vienakoarekin eta Sovietar Batasunekoarekin Terminologiaren teoriako eskolarik inportanteenetakoa da.

– Oso inportantea da, bestalde, Quebec-eko terminologi bankua. Bertan 40 espezialistak lan egiten dute egun osoz.

1.9. Katalunia

1.9.1. *Erakundea:* Institut d'Estudis Catalans (IEC).

Legezko izaera: 1907an sortutako korporazio akademikoa da goimailako zientzi ikerketa egiteko, bereziki kultura katalanari dagokionez. 1911 bitartean ez zuen hizkuntzari buruzko sailik izan. Urte horretan hiru sail nagusi egin ziren, horietako bat Institut de la Llengua Catalana edo Secció Filològica deritzona delarik. 1976ko azaroaren 26ko Erret Dekretuaren arabera IEC da katalanarentzako organismo akademiko bakarra.

Iharduera: Secció Filològicak, sortu eta berehala, Ortografi arauak argitaratu zituen. Orotariko Hiztegi baterako eta gramatika arauemaile baterako materialak biltzen hasi zen garai horretan.

Jendaurreko ihardueretz gain Institut d'Estudis Catalans-ek Oficines Lexicogràfiques eta Oficina de Toponímia i Onomàstica delakoak sortu zituen.

Oficines Lexicogràfiques izeneko zentruari Oficines del Diccionario General de la Llengua Catalana ere esan izan zaio. Honen zeregina literatura zahar eta berrian, dialekto eta aldaera guztietan erabilitako hitzen altxorra biltzea zen. Gerraren ondorioz 1939an eten egin zen ihardunbide hau eta frankismo-garai osoan iraun zuen geldialdiak, fitxa lexikografikoak berak ere bahitu egin bait zizkieten.

Oficina de Toponímia i Onomàstica 1921ean sortu zen eta haren lanak gerora Joan Coromines-en Onomasticon Cataloniae-ren prestakuntzan izan zuen jarraipena.

Egitura: Gaur egun IECek 4 Sail nagusi ditu, 1968an Filosofia eta Gizarte Zientzietako Saila sortu zenez geroztik. Hogeitazortzi akademiko dira guztira, Sail bakoitzeko zazpi.

Hiztegi gintza: IECEk beti izan du hiztegi gintza bultzatzeko kezka, lehen esan bezala. Aguiló hiztegia argitaratu zuen 8 tomotan 1915 eta 1934 bitartean. Pompeu Fabra-ren Diccionari general de la llengua catalana presaka batean bukatu eta argitaratu zuen 1932an Primo de Riveraren diktadurak ekarritako larrialdiaren eraginez eta gerorako utzi zuen lan osatuagoa egitea. Gero frankismoaren ilunaldia etorri zen. Orain berriro ere lanean ari dira eta baliabide informatiko egokiak erabiliz gainera. Terminologia teknikoaren arazoan duen zeregina TERMCATI buruz diogunak argitzen du beheraxeago.

1.9.2. Erakundea: TERMCAT

Legezko izaera: 1979an Kataluniako Autonomi Estatutua onartu zen eta 1980an Generalitatek Direcció General de Política Lingüística delakoa sortu zuen. Honen barnean daude Servei de Normalització, hizkuntzaren normalizazioa erabilera publikoetan, dela ofizialetan, dela ofizialak ez direnetan, bultzatzea xedetzat duena eta Servei d'Assessorament lingüístic, katalana helduei irakasteko eta espezialitatetako hizkera lantzeko arduraduna. TERMCAT Servei d'Assessorament-en ekimenez sortua da mundu zientifiko eta teknikoan zegoen hutsunea betetzeko. Argitalpen asko eginda bazegoen ere metodologia eta lexikologi erizpideen aldetik batasun-falta nabaria ageri bait zen.

Kataluniako Generalitat-ek eta Institut d'Estudis Catalans-ek hitzarmen baten bidez sortu zuten TERMCAT.

TERMCATen sorkuntz hitzarmenaren arabera erakunde honen zereginak ondokook dira:

- a) Hiztegi berezituak lantzeaz arduratuko diren ikerketa-batzordeak sortzea eta zuzentzea.
- b) Terminologiak gainbegiratzea.
- c) Terminologian trebatzeko mintegiak antolatzea.
- d) Terminologi banku baten sorkuntza.
- e) Argitalpenen eta ikastaro espezializatuen bidez terminologiaren zabalkundea egitea.
- f) Terminologi ikerketan diharduten organismo desberdinetako harremanak mantentzea.

Egitura: TERMCATen kudeakuntza eta gobernua hiru organoren eskutan daude. Hauexek dira organo horiek:

- a) Jarraipen-batzordea: Hizkuntz Politikako Zuzendaritzak Servei d'Assessorament Lingüístic-eko teknikoaren artetik izendatutako Departa-

ment de Cultura-ren bi ordezkarik, Institut d'Estudis Catalans-en bi ordezkarik eta TERMCATEko Zuzendariak osatzen dute batzorde hau.

Batzorde honen eginkizunak urteroko planak eta kontuak onartzea, plana nola betetzen den aztertzea eta erakunde sortzaileei Zentruaren berri ematea dira. Gutxienez urtean bitan bildu behar du.

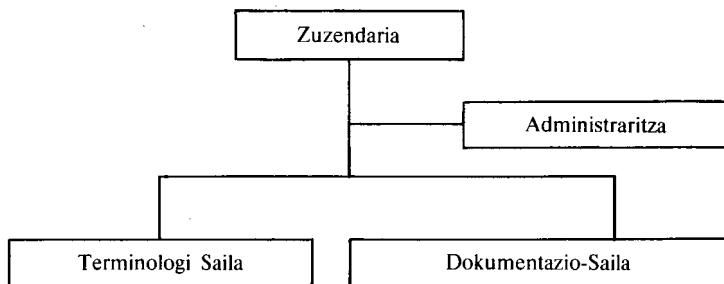
b) Kontseilu Gainbegiratzailea: Honako kontseilukide hauek osatzen dute: IECeko Secció Filològicak izendatutako bi lagunek (horietako batek kontseiluaren lehendakaritza du), TERMCATEko zuzendariak, Zuzendariak izendatutako TERMCATEko terminologilari batek eta IECek izendatutako zientzilari terminologian aditu batek. Kontseilukide iraunkor hauek gainera, Kontseiluak berak datu-bankuan dagoen zientzi sail bakoitzeko zientzilari edo teknikari terminologian aditu bat gutxienez izendatzen du.

Kontseilu honek erizpide linguistiko eta terminologikoak finkatzen ditu, "Secció Filològica-renak erabiliz edota behin-behineko batzuk sortuz, haiek falta direnean, terminologi lana ez geldierazteko", hitzarmenak dioen bezala.

c) Zuzendaria: Generalitat-eko Departament de Cultura-k kontratatzen du eta Sailburuak izendatzen du Jarraipen-Batzordeak proposaturik.

Zuzendariak urteroko planak lantzen ditu eta egindako lanen berri ematen du, pertsonalaren iharduna antolatzen eta zuzentzen du, terminologi lanen koordinazioa eramaten du eta beste terminologi erakundekin harremanak mantentzen ditu.

Barne antolamenduari dagokionez ondoko organigramak erakusten du nolakoa den:

Terminologi Sailaren eginkizunak hiru iharduera nagusiren inguruan daude antolatuta:

- a) Jakintzagaika antolatutako lanen inguruko informazioa, koordinazioa eta azterketa.
- b) Sailen arteko koordinazioa.
- c) Terminologi ikastaroak.

Dokumentazio-Sailaren eginkizunak terminologiari buruzko dokumentazioa bilatzea, eskuratzea, tratatzea eta datu-base batean antolatzea, informazioaren zabalkundea egitea eta nazioarteko datu-baseekin konektatzea dira.

Hiztegi gintza: 1985ean sortua denez, TERMCAT ez da oraindik hiztegiak argitaratzen hasi, baina ITECek argitaratu berria duen Eraikuntzako hiztegiarekin zerikusirik izan du.

1.10. Norvegia

1.10.1. *Erakundea:* Det Norske Akademi For Sprog og Literatur (Hizkuntza eta literaturarako norvegiar Akademia).

Legezko izaera: 1953an sortu zen antolamendu pribatu gisa norvegiararen riksmål eta nynorsk izeneko bi aldaera kontrajarriak samnorsk izeneko bakar batean biltzera jotzen zuen hizkuntz politika ofizialaren aurka jokatzeko. Hala ere, Akademia honetako bi lagunek Norsk Språkråd izeneko erakundean parte hartzen dute eskolarako eta administraziorako hizkuntz arau ofiziala aldarazteko asmoz. Laguntza pribatuen bidez finantzatzen da.

Iharduerak: Norvegiararen riksmål aldaera babesten eta hizkuntza honen araua eratzen ahalegintzen da, hiztegiak, gramatikak, etab. eginez.

Egitura: Hogeitazortzi akademikide ditu (idazleak, ikertzaileak, aktoreak, kazetariak, etab.) eta hiru lagunetako lehendakaritza batek gobernatzen du.

Hiztegi gintza: Riksmålsordlisten izeneko hitz-zerrenda bat argitaratua du. Norvegiararen ebakera-hiztegi bat eta Riksmålerazko hiztegi bat lan-tzen ari da.

1.10.2. *Erakundea:* Norsk Språkråd (Norvegiararen Kontseilua) Postboks 8107 Dep, Oslo 1.

Legezko izaera: Norvegiar Parlamentuak sortu zuen 1972an Hezkuntza eta Eliz Arazotarako Ministraritzaren menpeko erakundea da. Rådet for teknisk terminologi izeneko terminologi zentruarekin lankidetzan dihardu, bereziki petrolioari buruzko terminologian eta Norges Standardiseringsforbund izeneko Industri Arauen Antolamentu Nazionalarekin ere bai.

Iharduerak: Norvegiera literarioa eta mintzatua den kultur ondarea zaintzen du, norvegiarren ezagutza areagotzen lagun dezaketen proiektuak sustatzen ditu, norvegiarren aldaera desberdinak erabiltzen dituztenen arteko errespetua bultzatzen du, hiritarren hizkuntz erabilerari buruzko eskubideak zaintzen ditu, bokmål eta nynorsk aldaerak hurbiltzera zuzendutako lanak bultzatzen ditu, agintariei hizkuntz arazotan aholkuak ematen dizkie, bereziki eskoletarako, komunikabideetarako eta Administrazioarako hizkuntz politikari dagokionean, hizkuntza idatzia arautzeko eta leku-izenak finkatzeko erizpideak argitaratzen ditu eta hizkuntzari buruzko lege-proposamenak aurkezten ditu, publikoari aholkuak eta gidaritza eskaintzen dizkio eta Eskandinavia mailako lankidetzak sustatzen ditu.

Egitura: Kontseilu moduan antolatuta dago eta 42 partaide ditu. Hauek lau urtetarako izendatzen dira. Sei laguneko Batzorde Zuzentzaile bat du administraritzako eta hizkuntz politikako arazoetarako. Horretaz gainera badu zortzi hizkuntzalariz osatutako Aholkularitza linguistiko bat ere. Sail bakoitzean partaideen erdiak riksmåleraren ordezkariak dira eta beste erdiak nynorskerarenak. Urtero aldatzen da zuzendaria bi joeretako lagun bat txandaturaz. Hamar langile profesionalizatu eta beste sei lankide ditu.

Hiztegigintza: Maileguzko hitzei buruzko eskuliburu bat egin du, Turistentzako hiztegi bat, Daniera-suomiera-feroera-islandera-norvegiara-suediera hiztegia, Errusierazko izendegia. Egunkarietako norvegiarren hiztegia, Norvegiara modernoan erabiltzen diren suediar jatorrizko hitzen hiztegia, Norvegiar laburduren zerrenda, Norvegiar gramatikaren terminologia, Eskandinaviako deiturak eta Informatika hiztegia argitaratuak ditu.

Gainera norvegiarren bi aldaeratako hiztegi elebakarrak ere ari da prestatzen.

Terminologia teknikoen arloan Marketing, Informatika eta Petrolio hiztegiak prestatzen ari da.

1.10.3. *Erakundea:* Rådet For Teknisk Terminologi (Terminologia teknikoaren kontseilua), Riddervolds gate 3, Oslo 2.

Legezko izaera: Antolamendu beregaina da baina gobernuaren, industriaren eta ikerketarako laguntzen bidez finantzatzen da.

Iharduera: Industrian, eskoletan eta itzultzaile-lanetan erabiltzeko hiztegi tekniko eleaniztunak prestatzen ditu.

Egitura: Idazkaritza bat eta hamar azpibatzorde ditu, bakoitza hiru lagunekoa; egun osoko bost langile ditu. Batzorde bakoitzean Norsk språkråd-eko ordezkari bat izaten da.

Hiztegigintza: Argitaratutako lanak:

– Zurezko produktuen, Lanari buruzko azterketen, Harkaitz-leherketaren, Presen, Ur-horniketa eta estolderiaren, Plastikoen, Trenbide-tekniken, Makina-elementuen, Gomaren, Eraikuntzaren, Administrazioaren, Energia elektrikoaren, Irratiteknologiaren, Errepideen, Haizeztapenaren eta petrolio-industriaren hiztegiak.

Lantzen ari direnak:

– Berokuntzaren, Teknika sanitarioen, telekomunikazioen, zibernetikaren, Alarma-sistemen, Hondakinen tratamenduaren, Lurrinezko turbinen eta Turbina hidraulikoen Irakingailuen, Zentral Nuklearren eta korrosioaren hiztegiak.

2. ONDORIOAK

Aurkeztutako erakunde-multzoa adibide gisa hartu behar da. Izan ere, askoz gehiago bait dira munduan zehar lexiko-berrikuntzara zuzendutako hitzegintzan diharduten erakundeak. Berrikuntza-premiaren alde tik gure antzeratsu dauden herrialdeak bakarrik hautatzen saiatu naiz. Gaur egun, ordea, Teknologiaren aitzinapen lasterraren eta nazioarteko harreman gero eta estuagoen eraginez hedapen handiko hizkuntzetan ere berrikuntzaren beharra somatua dute. Beste lan bat beharko litzateke horrelako kasuak aurkezteko.

Oraingoan aurkeztutakoa gogoan badugu, zenbait gauza baieztatu daitezke:

2.1. Orotariko hiztegiei eta Hiztegi arauemaileei bezala hiztegi tekniko berezituak garrantzi handia aitortzen zaiela bazter guztietan.

2.2. Hiztegi deskribatzaileak ezinbesteko erreferentziatzat hartzen baldin badira ere, lan hauek eskatzen duten lan eta denbora ikaragarria kontutan hartuta, inon ez direla praktikan haiek bukatu zain geratzen terminologia teknikoak lantzeko eta argitaratzeko. Aldi berean bi lanak aurrera eramaten direla.

2.3. Hiztegi tekniko bereziak behin-behinekotasun handia izaten dutela eta horrek bi ondorio ditu:

- a) Gutxienezko egonkortasuna behar badute ere maiz berraztertu eta are berrargitaratu beharrekoak izaten direla.
- b) Gaitutako erakundeengandik jasotzen duten onespenez ez duela izaten ortografian edo gramatikan arauak izaten duten pisurik.

2.4. Leku gehienetan agintari politikoen erabaki sendo bat ikusten da Akademia bati edo antzeko erakunde bati legezko indarra eta diruzko sostengua emateko.

2.5. Lege bidez itzala aitortzen zaion erakundearen erabakiak, are terminologi mailakoak, Administrazioaren barnean erabili beharrezkotzat hartzen dira.

2.6. Inoiz gertatzen da legezko itzal hori duen erakundea bera ez dela terminologia teknikoak lantzen dituena. Kasu honetan behar diren bitartekoak jartzen dira, hala nola gainbegiratze-batzordeak, batzordetako partaidetzak, onespren-mekanismoak, etab. Administrazio publikoari lanaren baliozkotasuna bermatuko diotenak.